

15. Регламент (ЄС) Європейського Парламенту і Ради про права та обов'язки пасажирів залізничного транспорту від 23 жовтня 2007 р. № 1371/2007 / Офіційний вісник Європейського Союзу. URL: <http://doszt.gov.ua/content/media/Reglament-1371-UA.pdf>(дата звернення: 10.11.2022).

16. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік: результати та плани / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf> (дата звернення: 10.11.2022).

17. Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) про права пасажирів автобусного транспорту від 16 лютого 2011 р. № 181/2011, який вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 / Офіційний вісник Європейського Союзу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_45893(дата звернення: 10. 11. 2022).

ЛУКАШОВ Ростислав Сергійович
*старший викладач кафедри цивільного права і
процесу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету,
кандидат юридичних наук*

ОКРЕМІ ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

Конституція, як основний Закон України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність визнається найвищою соціальною цінністю держави. Окрім того, низка міжнародно-правових актів окреслює, що демократична держава має головний обов'язок стосовно належного забезпечення прав та свобод людини.

З останнім реформуванням та змін чинного законодавства України, регулювання питання щодо належного реалізації прав та їх захисту, а також відшкодування завданої шкоди опинилось на якісно новому етапі правового закріплення. Законодавство України на даний час тримає курс на посилення захисту прав, свобод та законних інтересів громадян від протиправних дій, що здійснюється шляхом відшкодування шкоди [1].

На моє переконання, стрімкий розвиток суспільних та ринкових відносин, фінансові та економічні потрясіннясприяють актуальності питання стосовно відшкодування завданої шкоди.

Вивченням та аналізом проблематики відшкодування шкоди займалися такі науковці: Г.К. Матвеев, М.С. Малєїн, Д.В. Борова, І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка та ін. Значна увага вчених та практикуючих юристів приділялось вивченню питання щодо зобов'язань із відшкодуванням шкоди, оскільки у відповідності до чинного цивільного законодавства, захист прав та інтересів – це пріоритетне завдання держави.

Категорії «шкода» та «збитки» походять з римського права, тобто є історично сформованими категоріями. Однак Цивільний кодекс України не закріплює однозначної дефініції «шкода» та «збитки».

Крім того, системно аналізуючи норми Цивільного Кодексу України можна зазначити, що у визначенні «шкода» та «збитки» проглядається певна непослідовність законодавця у даній позиції. Зокрема, у ст. 11 та ст. 1166 ЦК України визначення збитки та шкоди прирівнено, в той же час законодавець у ст. 22 і 23 ЦК України дані категорії уже розмежовує. Однак слід погодитись із думкою цивілістів про те, що поняття «шкода» є ширшим за збитки [7].

Також із аналізу судової практики, можна зробити наступне визначення дефініції шкоди - це об'єктивне зменшення або втрата будь-яких майнових благ або порушення особистих немайнових прав, що в свою чергу пов'язане з погіршенням інтересів особи.

Цивільне законодавство виділяє такі види завданої шкоди як майнова та моральна (немайнова) [6].

У ст. 22 ЦК України закріплено, що особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування.

У відповідності до даної статті під поняттям збитків вважається:

1) втрати, які особа понесла через знищення або пошкодження речі, а також витрати, які особа зазнала або зазнає задля поновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа мала б змогу отримати за звичайних обставин, за умови, що її право не було порушене (упущена вигода).

Законодавцем закріплений принцип повної компенсації шкоди.

Цивільний кодекс України у статті 23 закріплює, що моральна (немайнова) шкода підлягає відшкодуванню незалежно від характеру майнової шкоди та не пов'язана напряду з розміром відшкодування за майнову шкоду. Однак безпосереднього визначення поняття «моральна шкода» ЦК України не містить [8].

З аналізу вище наведеного можна констатувати, що юридичними фактами, внаслідок яких виникають зобов'язання, є порушення певного обов'язку і тим самим абсолютного права. Інакше кажучи, через порушення встановлених правовідносин у зв'язку з вчиненням протиправного діяння у заподіювача шкоди виникає новий обов'язок – відшкодувати завдану ним шкоду.

Особливістю зобов'язань із відшкодування шкоди є те, що тільки з моменту завдання шкоди сторони стають пов'язаними правами та обов'язками.

Нормативною підставою для відшкодування виступають правові норми, які закріплюють допустиму і належну поведінку суб'єкта цивільних правовідносин, встановлюють заборону на певну поведінку та санкції, що визначають реалізацію відповідальності. Звідси вбачається, що співставлення фактичної поведінки з юридичним закріпленням встановлює наявність або відсутність підстав цивільно-правової відповідальності тобто умов для відшкодування шкоди. Тому обидві підстави взаємозалежні одна від одної та не існують окремо.

Варто підкреслити, що при вивченні питання про відшкодування завданої шкоди необхідно звертатися до загального правила про застосування делікту. Сутність такого делікту виявляється в тому, що будь-яка завдана шкоди, незалежно від того, кому вона завдана, ким і в чому б не виражалась, підлягає відшкодуванню в обов'язковому порядку, крім певних випадків, передбачених законодавством [4].

Звідси випливає, що зобов'язання із відшкодування шкоди мають недоговірний характер, так як суб'єкти цивільних правовідносин не пов'язані договірними умовами [2].

Окрім того, варто звернути увагу, що обов'язок відшкодувати шкоду може покладатися не лише на винуватця, а й на інших осіб. Наприклад, у разі вчинення шкоди малолітньою чи неповнолітньою особою, відшкодування здійснюється батьками чи опікунами/піклувальниками [3].

Незважаючи на той факт, що відшкодування шкоди характеризується майновим характером, зобов'язання включають в себе як майнові, так і немайнові особисті відносини [5].

Підсумовуючи вище наведене, виокремимо основні риси зобов'язань із відшкодування шкоди. Економічна сутність таких зобов'язань виражається у перерозподілі матеріальних благ, тобто заподіювач шкоди відшкодовує завдану його діями шкоду. Основною функцією зобов'язань із відшкодування шкоди є те, що вони покликані на відновлення попереднього стану потерпілого. Підставами виникнення є порушення встановлених законодавством правил та за умови відсутності між суб'єктами договірних відносин.

Література :

1. Актуальні проблеми сучасного права. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди узарубіжних країнах : зб. наук. ст. студентів. ОНУ ім. І.І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2018. С. 3-18.

2. Бичкова С.С. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник. Київ:КНТ, 2008. 498 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17202/1/20210222_308.pdf
3. Бурлака, І. В. До питання про суб'єктів відповідальності за шкоду, завдану особами, які не досягли повноліття [Електронний ресурс]. Теорія і практика правознавства. Електр. наук. фахове видання Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. 2013. Вип. 1 (3). URL: http://nauka.juracademy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2013/Burlaka.pdf
4. Ківалова Т.С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): моногр. Одеса: Юридична література, 2008. 360 с.
5. Колінько Ц. Проблеми доведення моральної шкоди за законодавством України. Підприємництво, господарство і право. 2020. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.05> (дата звернення 04. 02.2022).
6. Митрофанов І. І. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. 2012. Вип. 3 (74). С. 196–200.
7. Присяжнюк В. П. Цивільно-правова відповідальність за збиток і шкоду, що завдані працівникам правоохоронних органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». К., 2011. 18 с.
8. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

*Майка Наталія Володимирівна,
кандидат юридичних наук*

РЕЧОВО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

Питання захисту права власності було та залишається є об'єктом дослідження багатьох вчених (О. Дзера, І. Дзера, О. Гнатів, Р. Майданик, І. СпасибоФатеева, О. Підпригора, Я. Шевченко інших) проте актуальності не втрачає. Нині Україна вибрала курс на запровадження європейських правових стандартів (Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом), тому в рамках гармонізації цивільного законодавства з правом європейського союзу, вважаємо важливим для майбутніх наукових доробок розглянути, які існують процедури захисту права власності, які специфічні риси їм притаманні, які моделі були запроваджені та діють на вітчизняних теренах.